

BOTANISCHE TUIN DOMIES TOEN

JAARVERSLAG
2018

Pieterburen, mei 2019

Jaarverslag 2018

1. Positionering lokaal, provinciaal, landelijk
2. Jaar van verandering
3. Ontwikkelingen in de tuin
4. Activiteiten/bezoekers
5. Samenwerking andere organisaties
6. Financiën
7. Perspectief voor Domies Toen?
8. Vrijwilligers
9. Bestuur

1. Positionering lokaal, provinciaal, landelijk

Domies Toen, een oude pastorietaan aan de voet van de middeleeuwse Petruskerk in lintdorp Pieterburen. De pastorie is in 1961 helaas afgebroken. De pastorietaan, de oude tuinmuur, het neogotisch godsdienstgebouwtje en het prieel zijn bewaard gebleven. Sedert 1961 ook is de tuin voor publiek toegankelijk.

De plantenverzameling die Domies Toen in de loop der jaren heeft opgebouwd bestaat uit plantensoorten van pastorieën, borgen, kloosters en oude buitenplaatsen. Het gaat om boerderijplanten, stinzenplanten, middeleeuwse kruiden en bedreigde inheemse soorten. De plantenverzameling is zo uniek, dat Domies Toen in 1999 mocht toetreden tot de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT). Bovendien is Domies Toen sedert 2005 ingeschreven in het Museumregister Nederland als erkend museum.

Op het terrein zijn vier bomen opgenomen (in 1987 en 1998) in het Landelijk Register van Monumentale bomen.

Met trots vermelden we dat Domies Toen inmiddels beschikt over de meest complete collectie stinzenplanten in ons land. Vanuit de NVBT is bij de recente visitatie (april 2019) geadviseerd om Domies Toen verder te ontwikkelen naar Kenniscentrum Stinzenplanten Nederland. Een waardevol advies in deze tijden waarin klimaatverandering en bedreiging van biodiversiteit hoog op de agenda staan.

Hoewel Domies Toen gezien de omvang van het tuincomplex een relatief kleine bijdrage aan de hoogstnoodzakelijke veranderingen in het menselijk gedrag levert huldigen de begunstigers, de vrijwilligers en het bestuur van Domies Toen de overtuiging dat alle (educatieve) aandacht en bewustwordingsactiviteiten -hoe bescheiden ook qua omvang- bijdragen aan een herstel van de houding van mensen ten opzichte van natuur en duurzaamheid. Dit is, en was ook in 2018, onderdeel van de missie van Domies Toen.

2. Jaar van verandering

In het jaarverslag van 2017 werd door het bestuur al melding gemaakt van de wisselingen en terugloop van het vrijwilligers- en bestuurdersbestand van Domies Toen. Keer op keer bleek de organisatie zeer kwetsbaar. Bezuinigingen op het subsidie van de gemeente De Marne in vorige jaren legden nog eens extra druk op het functioneren van theeschenkerij en tuin. De theeschenkerij, een belangrijke inkomstenbron voor Domies Toen, kon nog slechts beperkt open gehouden worden, waardoor de inkomsten drastisch slonken. Halverwege het jaar 2017 moest dan ook besloten worden een tot dan toe ondenkbare weg te kiezen om tenminste de theeschenkerij voor het publiek open te houden. Overdracht aan commerciële ondernemer(s) was daartoe onvermijdelijk. Per 1 april 2018 is dit voornemen, met pijn in het hart, geëffectueerd. Geen kwaad woord over de nieuwe ondernemers: de samenwerking met hen is open en positief. De nieuwe ondernemers zijn ook partner in "Hart van Pieterburen", waarover onder punt 5 meer.

Het bestuur van Domies Toen stelt zich sedert april 2018 tot taak de botanische tuin te behouden en verder tot ontwikkeling te brengen. Geen sinecure, gezien het wegvallen van de belangrijkste inkomstenbron, de theeschenkerij.

3. Ontwikkelingen in de tuin

Na een grote opknapbeurt van de tuin in 2015 en de aanleg van de z.g. mergelvallei daarna werd in de winter van 2016/2017 gestart met de aanleg van een vlinder- en insectentuin. Met het doel een nieuwe impuls te geven aan het dierenleven in de tuin en meer biodiversiteit te creëren. Bij de aanleg is ook aandacht geschonken aan het historisch karakter van de omgeving: er is inmiddels een duidelijke zichtlijn ontstaan tussen kerk en tuin.

De aanleg van dit deel van de tuin werd mogelijk door subsidies van diverse fondsen. Het werk is bijna afgerond. De opening van de vlinder-insectentuin vindt plaats op 6 juli 2019.

4. Activiteiten/bezoekers

Ondanks alle onzekerheid over het voortbestaan van de tuin is er in 2018 toch een zo volledig mogelijk publieksprogramma gedraaid. Domies Toen deed mee aan NLdoet. De tuinbeheerder heeft diverse rondleidingen verzorgd in de voorjaarsperiode. In juni is een rondleiding georganiseerd met aandacht voor de medicinale werking van planten. Daarbij trad het Rodion Trio op in de kerk, met het programma "Muziek als medicijn". Een rondleiding door Ds. Klaas Pieterman met als onderwerp "bijbelse planten" trok veel publieke belangstelling. We organiseerden een ontvangst voor dorpsbewoners, met een muziekje (acoustisch) en een gratis drankje. Ondanks het huis-aan-huis flyeren was de belangstelling uit Pieterburen helaas niet overweldigend. Er was een muziekkavond (in de theeschenkerij) met twee professionele zangeressen uit Amsterdam. Oktober was kindermaand, met een speurtocht voor kinderen door de tuin in de weekenden. En op 31 oktober ontving de tuinbeheerder jongste groepen van een basisschool uit Winsum voor de traditionele kabouter-speurtocht.

Door gebrek aan menskracht en middelen is er geen sprake van een sluitende registratie van het aantal bezoekers. Werden er in 2017 om en nabij 10.000 bezoekers geteld (sterk

beïnvloed door de activiteiten Kerstvloed 1717 en Tocht om de Noord), in 2018 is de telling niet bijgehouden en gaan we uit van een aantal bezoekers rond de 3.000.

5. Samenwerking met andere organisaties

Onder het motto "samen staan we sterker" is in 2018 door het bestuur van Domies Toen het initiatief genomen om te komen tot intensievere samenwerking met de organisaties om ons heen: uiteraard de theeschenkerij, de camping Boet'n Toen, de Plaatselijke Commissie van de Petruskerk en het vrijwilligersbestuur van het Groninger Landschap. De noodzaak en het plezier van samenwerken werd door alle deelnemers gevoeld, wat resulteerde in de oprichting van een werkgroep onder de titel "Hart van Pieterburen". Dat heeft geleid tot verkenning van de mogelijkheden/wenselijkheden tot samenwerking en heeft ook in de loop van het jaar steeds verder vorm gekregen. Dit heeft inmiddels in 2019 al geresulteerd in een gezamenlijke activiteiten-dag op tweede paasdag.

Er zijn goede contacten met Erfgoed Partners, met onder meer de Nederlandse Vereniging Botanische Tuinen (NVBT), met de Nederlandse Tuinenstichting, met de Vereniging Groei en Bloei, met de redacties van diverse tuin- en natuurtijdschriften en met de Stichting Promotie Waddenland.

6. Financiën

Het huidige subsidie van de gemeente Het Hogeland belooft een bedrag van € 10.100,- per jaar. Dit bedrag wordt in zijn geheel besteed aan vergoedingen voor de tuinbeheerder, die op basis van een urencontract 2 dagen per week voor Domies Toen werkt. Verdere (bescheiden) inkomsten komen uit donateursbijdragen en entreegelden. Er is sprake van een tweetal aanwezige legaten, waarvan het saldo eenmalig en dus eindig is.

Hoewel het bestuur van Domies Toen toe wil naar een sluitende exploitatie van de begroting van de botanische tuin is dat nu niet het geval. Het wegvallen van de inkomsten van de theeschenkerij op 1 april 2018 is de belangrijkste oorzaak. Een tweede belangrijk manco is het ontbreken van mogelijkheden voor verbetering van de inkomenspositie.

1. Het ontbreken van een goede entreevoorziening. De tuin is, merendeels zonder toezicht, 24/7 volledig open voor bezoekers.
2. Het ontbreken van een tuin gebonden plek om verkoop te organiseren van artikelen die met de tuin te maken hebben (info, boeken, kleine presentjes, planten, zaden etc.).

Er liggen plannen voor de bouw van zo'n entreevoorziening voorzien van mogelijkheden van opbrengsten uit verkoop. Die plannen zijn besproken met de Stichting Oude Groninger Kerken (eigenaar van de grond). De SOGK geeft in beginsel toestemming om de huidige entreepartij, die onbruikbaar is, te vervangen, zij het onder voorwaarden. De stichtingskosten van een dergelijke voorziening schat het bestuur van Domies Toen op rond de € 100.000,-. We staan in de startblokken om de fondsenwerving t.b.v. de dekking van stichtingskosten aan te vangen. Maar gezien alle onzekerheden over een stabiele basis voor Domies Toen tot nu toe heeft het bestuur in 2018 nog geen groen licht durven geven. Het is absoluut nodig het structureel subsidie voor de botanische tuin substantieel te verhogen, voordat deze ontwikkelingsrichting wordt gekozen!

Daarnaast blijkt het noodzakelijk het aantal uren tuinbeheer flink te verruimen om de bijzondere collectie op verantwoorde wijze en volgens de eisen van de NVBT te kunnen blijven beheren.

De huidige exploitatie van Domies Toen is dus niet sluitend en vertoont over 2018 een tekort van ruim € 8.000,=. De subsidieaanvraag in de begroting 2020 belooft dan ook een bedrag van € 24.000,=.

Nota Bene:

Het is alle in aanmerking komende organisaties van harte gegund, maar het valt ons, als bestuur en vrijwilligers van Domies Toen zwaar om na de afwijzingen van subsidieverzoeken door de gemeente Het Hogeland en de Provincie Groningen in december 2018 en januari 2019 uit de media te vernemen, dat

=de provincie Groningen in 2019 ruim 2 miljoen euro investeert in leefbaarheid in Noord-Groningen;

=de gemeente Het Hogeland in de komende jaren vijftien miljoen euro uittrekt ten behoeve van vitalisering van dorpen in Het Hogeland, waarbij Pieterburen niet in beeld is;

=de Stichting Oude Groninger Kerken in 2019 een half miljoen euro krijgt toegeschoven van cultuurminister Van Engelshoven, terwijl SOGK volgens de berichten nog niet weet waaraan ze dit enorme bedrag gaat besteden (!)

Hoewel wij ons realiseren dat het hier gaat om éénmalig geld zijn de afwijzingen uit 2018 en 2019 voor ons onbegrijpelijk en treurig. Zeker in het licht van de relatief bescheiden vraag van Domies Toen en het omgekeerd evenredig belang voor het dorp, de provincie en de regio. Ons pleidooi is erop gericht dat binnen de boven geschetste gunstige financiële context ook Domies Toen kans moet maken op een stabiel perspectief.

7. Perspectief voor Domies Toen?

Het jaar 2018 is door het bestuur van Domies Toen grotendeels besteed het vinden van "geldschietters" en dus oplossingen voor de structureel wankele positie van Domies Toen. De problemen zijn zichtbaar gemaakt door middel van het voorleggen aan de provincie Groningen en de gemeente De Marne van een beleidsnotitie (september 2018) met de titel "Perspectief voor Domies Toen?".

Er is vervolgens geïnvesteerd in talloze overleggen met de beide overheden, omdat naar onze mening de structurele kant van de problemen samen met hen moet worden opgelost. Ook is er veel overleg geweest met de Stichting Oude Groninger Kerken: het gaat toch ook om cultureel erfgoed dat in hun bezit is. En over de kansen voor éénmalige investeringen is er ook nog overleg geweest met het Waddenfonds. Tot onze verbijstering kregen we daar te horen dat onze vraag voor het Waddenfonds "te klein" was om te honoreren!

Het bestuur van Domies Toen is aangekomen aan het einde van de rit. Naar ons gevoel is door ons alles gedaan om dit prachtige stukje Noord-Groningen in zijn huidige staat en vorm te redden. Dit subsidieverzoek aan de gemeente Het Hogeland is het sluitstuk.

Geen dreigement, maar een noodkreet van vier bestuursleden, die bij niet honoreren van de vraag van Domies Toen de handdoek in de ring zullen gooien. Dit seizoen is dan het laatste voor Domies Toen. De energie is op. We moeten dan erkennen dat het draagvlak voor Domies Toen kennelijk ontbreekt. We hopen dat het niet zover komt.

8. Vrijwilligers

Doordat de theeschenkerij werd overgedragen is het aantal vrijwilligers drastisch gedaald. Met de groep voormalige vrijwilligers houdt het bestuur van Domies Toen nog wel regelmatig contact: voor het geval er toch nog een wonder gebeurt en we (een aantal van) hen weer nodig hebben voor een situatie waarin weer van opbouw sprake kan zijn.

Naast de tuinbeheerder werken er 6 vrijwilligers in de tuin. De belasting is groot. We willen het aantal vrijwilligers wel uitbreiden, maar ook deze actie wacht op een beter perspectief voor Domies Toen.

9. Bestuur

Op 1 januari 2018 bestond het bestuur uit 3 leden:

Mia de Jong, voorzitter

Hermke Rijpkema, penningmeester

Wil Broekhuis, coördinatie theeschenkerij en secretaristaken

Per 1 juli 2018 trad Hermke Rijpkema, na 7 jaar, terug

Per 1 maart 2018 trad toe Jan Dresmé en verving per 1 juli de penningmeester

Per 1 juni 2018 trad Kea de Graaf toe tot het bestuur.

Zodat, voor alle duidelijkheid, het bestuur per 31 december 2018 bestond uit

Mia de Jong, voorzitter

Jan Dresmé, penningmeester

Wil Broekhuis, secretaristaken

Kea de Graaf, algemene zaken en activiteiten

Bijlagen:

-Afschrift van de brief dd. 26 april 2019 aan de gemeente Het Hogeland van de Nederlandse Vereniging Botanische Tuinen te Delft;

-Afschrift van de brief dd. 14 mei 2019 aan de gemeente Het Hogeland van de Nederlandse Tuinenstichting te Amsterdam.

NB: Overigens zijn door beide organisaties brieven met dezelfde strekking tevens verzonden aan de Provincie Groningen en aan de Stichting Oude Groninger Kerken.